

OBSAH

Kapitola první

Karel PERNICA

CHARAKTERISTIKA OBCHODU, JEHO ÚLOHA A FUNKCE	7
1. Výroba a oběh zboží	9
1.1 Charakteristika obchodu	10
1.2 Charakteristické rysy obchodu	12
1.2.1 Obchod za socialismu	13
1.2.2 Poslání socialistického obchodu	17
1.2.3 Racionalita společenské dělby práce	18
1.3 Postavení obchodu v reprodukčním procesu	20
1.3.1 Reprodukční proces	20
1.3.2 Obrat společenských fondů	21
1.3.3 Vztah obchodu k národnímu důchodu	23
1.4 Funkce a úloha obchodu	24
1.4.1 Hlavní výkon obchodu	24
1.4.2 Funkce obchodu za socialismu	25
1.5 Obchod socialistického Československa	30
1.5.1 Historický exkurs	30
1.5.2 Formování úlohy socialistického obchodu	33
1.5.3 Prohlubování společenské funkce československého obchodu	35
1.5.4 Rozvoj kvalitativních rysů socialistického obchodu	37
1.5.5 Diferenciace směrů působení československého obchodu	39
1.5.6 Druhy a formy československého obchodu	44
1.5.6.1 Obchod spotřebním zbožím	45
1.5.6.2 Obchod výrobními prostředky	46
1.5.6.3 Obchod zemědělskými produkty	48
1.5.6.4 Obchod se zahraničím	51
1.5.7 Struktura československého obchodu	56
1.5.7.1 Státní obchod	56
1.5.7.2 Družstevní obchod	57
1.5.7.3 Organizovaný trh	58
1.5.8 Moderní obchod ČSSR	59
1.5.8.1 Vztahy mezi socialistickou společností a obchodem	59
1.5.8.2 Úloha obchodu v racionalizačních procesech	61
1.5.8.3 Působení socialistického obchodu na hlavní složky životní úrovně	63
1.6 Znaky a vývojové tendence kapitalistického obchodu	66
1.6.1 Charakteristika kapitalistického obchodu	66
1.6.2 Transformace obchodu v kapitalistických zemích	68
1.6.3 Působení zahraničního obchodu v kapitalistické ekonomice	70
1.6.4 Integrovaná tendence obchodu kapitalistických zemí	72

ZÁKLADY ORGANIZACE A ŘÍZENÍ ČESKOSLOVENSKÉHO VNITŘNÍHO OBCHODU	77	
2.1	Obsah a cíle řízení socialistického vnitřního obchodu	79
2.2	Základní principy řízení československého vnitřního obchodu	84
2.2.1	Princip demokratického centralismu	85
2.2.2	Princip plánovitosti řízení	86
2.2.3	Princip jednoty politického a hospodářského řízení	87
2.2.4	Princip účasti pracujících na řízení	87
2.2.5	Princip systematické kontroly	89
2.2.6	Princip kombinace oborového a územního řízení	90
2.3.	Plánování československého vnitřního obchodu	91
2.3.1	Úloha plánu při řízení obchodu	91
2.3.2	Plánování vnitřního obchodu na národohospodářské úrovni (státní plán)	92
2.3.3	Plánování vnitřního obchodu na úrovni podniků	93
2.3.3.1	Plán maloobchodního obrátu (a ostatních výkonů)	94
2.3.3.2	Plán zajištění maloobchodního obrátu a vývoje zásob	94
2.3.3.3	Plán investiční výstavby a projektových prací	95
2.3.3.4	Plán spotřeby materiálů	95
2.3.3.5	Plán závodové dopravy	96
2.3.3.6	Plán práce a mezd	96
2.3.3.7	Plán kvalifikace pracovníků	97
2.3.3.8	Plán finanční	97
2.3.3.9	Plán ozdravných opatření	98
2.3.3.0	Plán racionalizačních opatření	99
2.3.4	Plánovací metodika	99
2.4	Orgány a stupně řízení čs. vnitřního obchodu	100
2.4.1	Státní orgány řízení čs. vnitřního obchodu	103
2.4.2	Orgány řízení v obchodně hospodářské sféře	107
2.5	Zásady a přehled organizace čs. vnitřního obchodu	109
2.5.1	Zásady organizační výstavby čs. vnitřního obchodu	110
2.5.1.1	Zásada podnikové organizace	110
2.5.1.2	Zásada organizačního oddělení obchodu od výroby	111
2.5.1.3	Zásada oddělení obchodu spotřebním zbožím od obchodu výrobními prostředky	111
2.5.1.4	Zásada sortimentní specializace	112
2.5.1.5	Zásada souladu organizace obchodu s územním členěním státu	113
2.5.2	Organizace obchodních soustav ministerstva obchodu ČSR	114
2.5.3	Organizace obchodních soustav ministerstva obchodu SSR	117
2.5.4	Organizace státního obchodu řízené jinými ústředními orgány	117
2.5.5	Organizace obchodu a veřejného stravování řízené národními výbory	118
2.5.6	Organizace spotřebního družstevnictví	119

2.5.7	Charakteristické rysy organizace státního obchodního podniku	120
2.5.8	Charakteristické rysy organizace spotřebního družstva	122

Kapitola třetí

Jaroslav MALÝ - 3.1—3.5, Hilda BÁRTOVÁ - 3.6, Vladimír BÁRTA - 3.7

TRŽNÍ SPOTŘEBA OBYVATELSTVA		127
3.1	Individuální potřeby obyvatelstva	128
3.1.1	Podstata potřeb obyvatelstva	129
3.1.2	Klasifikace individuálních potřeb obyvatelstva	131
3.1.3	Způsoby uspokojování individuálních potřeb obyvatelstva — substituce a komplementarita	134
3.1.4	Hlavní tendence ve vývoji individuálních potřeb obyvatelstva v ČSSR	140
3.2	Tržní — osobní spotřeba obyvatelstva	141
3.2.1	Pojem a složky osobní spotřeby v ČSSR	142
3.2.2	Podstata a úkoly trhu spotřebním zbožím a službami v socialistické ekonomice	146
3.2.3	Tržní rovnováha v oblasti spotřebního zboží a služeb	150
3.2.4	Rozdělení trhu spotřebním zbožím a struktura trhu	153
3.2.5	Základní charakteristika hlavních součástí trhu, tj. nabídky a spotřebitelské poptávky	155
3.2.6	Hlavní úkoly ve výzkumu trhu spotřebního zboží a služeb	160
3.3	Výzkum spotřebitelské poptávky	162
3.3.1	Pojem výzkumu spotřebitelské poptávky a jeho rozdělení	164
3.3.2	Hlavní vlivy působící na spotřebitelskou poptávku obyvatelstva	166
3.3.3	Hlavní informace pro výzkum spotřebitelské poptávky	170
3.3.4	Peněžní příjmy obyvatelstva — důležitý faktor spotřebitelské poptávky	174
3.3.5	Maloobchodní ceny — činitel působící na spotřebitelskou poptávku	182
3.3.5.1	Cenová politika	184
3.3.5.2	Soustava cen (druhy cen v ČSSR) a jejich charakteristika	186
3.3.5.3	Charakteristika jednotlivých druhů cen	187
3.3.5.4	Maloobchodní ceny zboží a spotřebitelské ceny služeb	190
3.3.5.5	Funkce maloobchodních cen zboží	192
3.3.5.6	Relace maloobchodních cen zboží a služeb	197
3.3.5.7	Spotřebitelské ceny služeb	198
3.3.5.8	Zahraniční ceny — ceny v zahraničním obchodě	200
3.3.5.9	Zvláštní druhy cen	200
3.3.6	Metody zkoumání spotřebitelské poptávky — nepřímý výzkum	201
3.3.7	Přímý výzkum spotřebitelské poptávky a konjunkturní testy	207
3.3.7.1	Konjunkturní výzkum — konjunkturní testy	211
3.4	Organizace výzkumu spotřebitelské poptávky v ČSSR	212
3.4.1	Úloha prodejny a zpravodajské prodejny	213
3.4.2.	Úloha velkoobchodu při výzkumu spotřebitelské poptávky	213

3.4.3	Úloha podnikového ředitelství při výzkumu spotřebitelské poptávky	213
3.4.4	Úloha generálního ředitelství obchodně hospodářské jednotky ve výzkumu spotřebitelské poptávky	214
3.4.5	Úloha Výzkumného ústavu obchodu a ministerstva obchodu v oblasti výzkumu spotřebitelské poptávky	215
3.4.6	Výzkum spotřebitelské poptávky v lidových spotřebních družstvech, výrobních organizacích a u národních výborů	216
3.5	Některé specifické rysy trhu potravinářského zboží a služeb placených obyvatelstvem	217
3.5.1	Specifické rysy trhu potravin	217
3.5.2	Specifické rysy trhu služeb	219
3.6	Propagace	220
3.6.1	Ekonomické souvislosti propagace	220
3.6.2	Komunikace a její formy	223
3.6.2.1	Propagační komunikace	225
3.6.3	Cílová skupina	237
3.6.4	Zkoumání účinnosti propagace	242
3.6.5	Zásady socialistické propagace	251
3.7	Prognózy tržní spotřeby	251
3.7.1	Prognóza spotřeby a model — pojem	252
3.7.2	Výchozí teze prognóz tržní spotřeby	253
3.7.3	Metodická východiska	253
3.7.4	Členění prognóz podle časového horizontu	254
3.7.5	Kategorizace výkyvů ve vývoji spotřeby	255
3.7.6	Makroekonomické vazby	257
3.7.6.1	Relace mezi osobní spotřebou a společenskou spotřebou	257
3.7.6.2	Vývoj příjmů obyvatelstva, jeho pravidelnost a důsledky pro vývoj kupního fondu výdajů za služby a úspory	257
3.7.6.3	Vazba na komplex sociálních podmínek	258
3.7.7	Prognostické metody	259
3.7.8	Spolehlivost prognóz	275

Kapitola čtvrtá

Václav DOLEŽAL

OBCHODNÍ OPERACE	279	
4	Obchodní operace	279
4.1	Obchodní operace a jejich nositelé	279
4.2	Maloobchodní a velkoobchodní obrat	282
4.2.1	Ekonomický obsah a kategorizace obratu zboží	282
4.2.2	Plánování maloobchodního obratu	285
4.2.2.1	Činitelé působící na maloobchodní obrat	287

4.2.2.2	Rozbor dlouhodobých trendů obratu	290
4.2.2.3	Sezónnost obratu	292
4.2.3	Typické rysy vývoje maloobchodního obratu	295
4.2.4	Velkoobchod a velkoobchodní obrat	297
4.3	Zásoby spotřebního zboží	300
4.3.1	Členění zásob a jejich funkce	300
4.3.2	Vlivy působící na zásoby a na rychlost jejich obratu	303
4.3.3	Plánovité řízení zásob	308
4.3.3.1	Normování zásob	309
4.3.3.2	Přehled o modelech zásob	313
4.4	Dodavatelско-odběratelské vztahy	315
4.4.1	Základy hospodářské spolupráce odběratelů a dodavatelů	315
4.4.1.1	Principy dodavatelско-odběratelských vztahů a prostředky jejich řízení	317
4.4.1.2	Vztahy mezi dodavateli a odběrateli v kapitalistické ekonomice	321
4.4.2	Plánování nákupu — tržních fondů	323
4.4.3	Harmonizace nabídky dodavatelů a poptávky odběratelů	326
4.4.4	Organizace pohybu zboží	329
4.5	Nákup zemědělských výrobků	334
4.5.1	Plánovité řízení oběhu zemědělských výrobků	334
4.5.2	Nákupní metody	336
4.5.3	Dodavatelско-odběratelské vztahy mezi zemědělstvím a vnitřním obchodem	340
4.6	Dovoz spotřebního zboží	342
4.6.1	Ekonomická integrace členských států RVHP	342
4.6.2	Úloha dovozu spotřebního zboží	344
4.6.3	Dodavatelско-odběratelské vztahy mezi vnitřním a zahraničním obchodem	348

Kapitola pátá

Zdeňka HADRAVOVÁ

MATERIÁLNĚ TECHNICKÁ ZÁKLADNA OBCHODU		355
5.1	Úvod do problematiky a vymezení pojmů	355
5.1.1	Jednotky zaměřené na konečnou realizaci zboží	357
5.1.2	Jednotky zaměřené na úschovu zásob a velkoobchodní činnost	358
5.2	Sklady	367
5.2.1	Zboží a skladové operace	368
5.2.2	Skladová zařízení a mechanizační prostředky	373
5.2.3	Stavebně technické řešení skladů	377
5.2.4	Doprava v obchodě	381
5.2.4.1	Efektivnost vozového parku	383
5.3	Sítě skladů	384
5.3.1	Rozmístění sítě skladů	386
5.3.2	Koncentrace skladové sítě	387
5.4	Maloobchodní prodejní jednotky	389

5.4.1	Zboží a maloobchodní operace	389
5.4.1.1	Prodej se samoobsluhou	392
5.4.1.2	Prodejní automaty a automatizovaný prodej	393
5.4.1.3	Prodej zboží s obsluhou	394
5.4.1.4	Prodej na objednávku	394
5.4.2	Pohyb zboží a stavebně technické řešení prodejních jednotek	395
5.5	Druhy maloobchodních jednotek	397
5.5.1	Stacionární jednotky	397
5.5.2	Ambulantní jednotky	399
5.6	Tendence ve vývoji maloobchodních jednotek	400
5.7	Maloobchodní síť	401
5.7.1	Specializace a typizace jednotek maloobchodní sítě	405
5.7.1.1	Vlastnosti zboží a příbuznost výroby	405
5.7.1.2	Frekvence nákupů	406
5.7.1.3	Způsob spotřeby zboží	407
5.7.2	Rozmístění a lokalizace jednotek maloobchodní sítě	408
5.7.2.1	Nákupní střediska	412
5.7.3	Tendence ve vývoji maloobchodní sítě	413

Kapitola šestá

Jozef VAŠKO

PRACOVNÍ SÍLA A PRÁCE V OBCHODĚ	417	
6.1	Společenský význam práce v obchodě	417
6.1.1	Ekonomický charakter práce v obchodě	418
6.2	Zásady a metody kádrové a personální práce v obchodě	421
6.2.1	Kádrová a personální politika v obchodě	421
6.2.2	Výchova a kvalifikace pracovníků v socialistickém obchodě	422
6.2.3	Vývoj a tendence v počtu a struktuře pracovníků obchodu	426
6.3	Účinnost živé práce	429
6.3.1	Měření výsledků živé práce v obchodě	430
6.3.1.1	Metoda hmotného vyjadřování výsledků práce	431
6.3.1.2	Měření výsledků práce v cenovém vyjádření (obratem)	432
6.3.1.3	Měření účinnosti práce v obchodě jednotkami času — indexy pracnosti	437
6.3.1.4	Ostatní metody měření účinnosti práce v obchodě	440
6.3.2	Činitele působící na výkony a účinnost práce v obchodě	442
6.3.3	Teorie hromadné obsluhy — teorie front	445
6.3.3.1	Případ jedné stanice obsluhy	448
6.3.3.2	Více stanic obsluhy	451
6.4	Hmotná zainteresovanost v obchodě	455
6.4.1	Zásady odměňování za práci v obchodě	455
6.4.2	Charakteristika dnešního mzdového systému používaného v obchodě	458

NÁKLADY SOCIALISTICKÉHO VNITŘNÍHO OBCHODU A MODELOVÁNÍ NÁKLADŮ V SOCIALISTICKÝCH PODNICÍCH		463
7.1	Podstata a vymezení nákladů	463
7.2	Náklady jako faktor efektivity	468
7.3	Členění, úroveň a struktura nákladů	473
7.4	Vlivy působící na náklady obchodu	477
7.4.1	Vliv obchodního obrátu na náklady	479
7.4.2	Vliv sortimentu na náklady	479
7.4.3	Vliv materiálně technické základny na náklady	481
7.4.4	Vliv výše a rychlosti obrátu zásob na náklady	481
7.4.5	Vliv úrovně nabídky zboží a rozsahu obchodních služeb na náklady	482
7.5	Zásady rozboru a plánování nákladů v obchodní organizaci	482
7.6	Modelování nákladů v obchodních organizacích	484
7.6.1	Obecné pojetí modelů nákladů	484
7.6.2	Jednoduché modely nákladů obchodních organizací	486
7.6.3	Kritické body modelů nákladů (nákladových funkcí)	492
7.6.4	Složitě nákladové modely	495
7.7	Některé problémy spojené s modelováním nákladů v obchodních organizacích	497
7.7.1	Vliv cenových změn na náklady obchodních organizací a nákladové modely	497
7.7.2	Specifické rysy fixních nákladů ve vnitřním obchodě	499
7.7.3	K možnostem využití modelů nákladů obchodních organizací	501

FINANČNÍ HOSPODAŘENÍ V ČESKOSLOVENSKÉM VNITŘNÍM OBCHODĚ		513
8.1	Finanční vztahy a hospodaření podniku	513
8.1.1	Hospodářská činnost a finanční vztahy	513
8.1.2	Chozrasčotní hospodaření	515
8.1.3	Prostředky a zdroje obchodního podniku	516
8.1.3.1	Zdroje financování oběžných prostředků	526
8.1.3.2	Vlastní zdroje podniku	527
8.1.3.3	Fondy ve státních obchodních organizacích	528
8.2	Výnosy obchodního podniku	534

8.2.1	Hospodářská činnost a výnosy podniku	534
8.2.2	Tvorba výnosů	536
8.2.3	Dynamika výnosů	539
8.3	Hospodářský výsledek obchodních organizací	544
8.3.1	Hospodářská činnost a tvorba hospodářského výsledku	544
8.3.2	Dynamika hospodářského výsledku	546
8.3.2.1	Lineární funkce zisku	549
8.3.2.2	Nelineární — kvadratické funkce hospodářského výsledku	551
8.3.2.3	Nelineární — kubické funkce hosp. výsledku	557
8.3.3	Rozdělení a použití hospodářského výsledku	561
8.4	Finanční plánování v obchodním podniku	568
8.4.1	Úloha finančního plánování	568
8.4.2	Finanční plán	569
8.5	Efektivnost a rentabilita	577
8.5.1	Pojetí efektivnosti	577
8.5.2	Rentabilita	583